

Методика роботи з картою розумових дій на занятті.

Використання інтелектуальних карт буде ефективним для будь-якого виду заняття, адже цей метод виконує передусім смислоутворюючу функцію, задає смисли всій навчально-пізнавальній діяльності. Особливого значення застосування карт набуває на заняттях інтегрованого типу — ключове слово схеми становить смисловий стрижень, навколо якого й відбувається об'єднання різних видів діяльності та галузей знань.

Сутність запропонованого підходу виявляється в тому, що педагог, обираючи тему-образ заняття, від початку сприймає обрану тему як **багатозначне, багатоаспектне** поняття (явище). На етапі підготовки до заняття він виготовляє **концептуальну карту** (поняття «концепція» означає певний спосіб розуміння, трактування будь-якого предмета, явища, процесу, погляд на предмет чи явище), вирішує, які її елементи складатимуть інтелектуальну карту, що буде створюватися на занятті, відповідно робить заготовки, готує демонстраційний та роздатковий матеріал. Вихователь повинен бути готовим до того, що на самому занятті діти можуть запропонувати власну логіку міркувань, і, можливо, заготовлену схему доведеться децю змінити.

Про ключове слово вихователь повідомляє дітям на початку заняття, коли пропонує подумати, знайоме це слово дітям чи ні, як діти його розуміють, з якими словами це слово «дружить». На аркуші (ватман, старі шпалери) посередині педагог друкує ключове слово, від якого проводить лінії-стежинки в різні сторони. Діти можуть допомагати вихователеві надрукувати слово, сприймають його цілісний образ, що сприяє легкому, невимушеному його запам'ятовуванню. Таким чином діти поступово можуть навчитись «читати» слова без спеціального навчання (сутність цього прагматичного методу навчання дошкільників грамоти розглянемо пізніше). Кожна стежинка закінчується словом, логічно пов'язаним із ключовим. До кожного цього слова діти можуть намалювати картинку ілюстрацію чи інший смисловий образ. Відтак схема стає живою, наочною, а сам процес її складання надає ходу заняття динамічного й діалогічного характеру.

Робота зі схемою може відбуватися за наступними логічними кроками, проте

зміст роботи на кожному етапі визначається інтересами дітей (саме вони вирішують, якою стежинкою на мапі-схемі можна рухатися далі), можливостями конкретної групи та тим робочим змістом, яким насичує заняття вихователь.

Перший крок — термінологічний.

Відразу означимо - назви умовні, кожен педагог їх може назвати по-своєму. *Мета цього етапу роботи* — зосередити увагу дітей на ключовому слові, зробити його та те (ті) поняття, що за ним стоїть, об'єктом роздумів і спостережень, разом з дітьми сформувавши понятійне поле, насичене численними словами, що утворюють різні смисли ключового поняття. Упродовж заняття схема може доповнюватися, тобто перше коло слів може розростатися, збільшуватися за рахунок уточнень.

З-поміж способів роботи на першому етапі — бесіда, полілог, гра «питання-відповіді», малювання символічних зображень названих слів, застосування інших способів їх втілення (наприклад, показати пальчиками, зобразити в русі, жестах, знайти серед інших відповідну картинку тощо). Результатом першого етапу має бути складений разом з дітьми, записаний та домальований перший варіант мапи-схеми. Щодо малювання, то діти можуть малювати по черзі на самій мапі або на невеличких аркушиках, а потім приклеювати свої малюночки (попередньо їх можна вирізати для економії місця) на загальну схему.

Наступний крок — художньо-лексичний.

Мета другого етапу полягає в уточненні значень слів-понять, у вправлянні дітей у складанні словосполучень, фраз, пошуку відповідних смислів у художніх, зокрема літературних і фольклорних творах. На цьому етапі перше коло слів-малюнків може збільшитися, поширитися. Так, за словом «погода» можуть з'явитись слова дощ, вітер, сонце (інший варіант: тепла, холодна, морозна, спекотна тощо), за словом «дощ» - парасолька, калюжі, хмарки, плащі, гумові чобітки. Вихователь може застосувати такі методи та прийоми: читання й розповідання, хорове промовляння чистомовок, коротких віршів, текстів, що супроводжуються пальчиковими рухами, загадування загадок, лексико-граматичні вправи. Причому педагог намагається розгорнути смислове поле на якомога ширшому матеріалі —

про природу, світ людських стосунків, математичні відношення; намагається задіяти художні уявлення, сенсорні відчуття дітей, тобто інтегрує змістовий матеріал заняття.

Третій крок — тілесно-орієнтований або руховий

— виокремлено свідомо, але на занятті він може знайти місце в кожній його частині, коли вихователь відчуває потребу задіяти рух для збереження загального ритму, темпу заняття. В ігровому арсеналі є безліч ігор, які тематично можуть бути близькими ідеї заняття. Крім того, не можуть бути різноманітні рухові вправи, у яких діти за допомогою власного тіла можуть відобразити певні смисли. Не можна ігнорувати цю складову заняття, адже групова робота над складанням карти, цілеспрямована навчально-пізнавальна діяльність вимагають значного емоційного, розумового, а також фізичного навантаження, тому «емоційні сплески», рухова активність має надзвичайно важливе значення для забезпечення працездатності дітей.

Останній крок заняття має бути орієнтованим на створення спільного кінцевого продукту, тому він може бути названий **продуктивний чи проектувальний** залежно від цілей, намічених педагогом. Мета цього етапу -- об'єднати дітей спільною діяльністю, збагатити досвід активної участі у взаємодії з ровесниками та дорослими, вправлятися в ініціюванні власних ідей, дій, навчитися домовлятися, наполягати, підкорятися, тобто діяти разом. Спільний результат, разом створений продукт викликає радість і залишається в пам'яті дитини. Це може бути невеличка інсценівка, виготовлення колажу, заповнення групового часопису, соціально-ігрове проектування тощо.

Зазначимо, що робота над складанням такої карти може бути справою не одного заняття, а циклу занять, об'єднаних смислоутворюючою ідеєю, яку вихователь прагне донести до дітей. Усі навчальні завдання, «предметні» знання є другорядними по відношенню до цієї ідеї, вони є важливим засобом її осмислення й засвоєння.

Завдання концептуальної карти — допомогти педагогу скласти цілісне уявлення щодо певної навчальної теми. Карта відбиває широке її філософське бачення, що дає змогу вихователеві (вчителю) вийти за межі вузько обмеженого завданнями конкретного уроку сприймання сутності понять, що складають понятійне поле карти, усвідомити широту й глибину міжпредметних, міжгалузевих зв'язків.

На основі концептуальної карти вихователь може розробити цикли односпрямованих та різноспрямованих занять для максимально повного розкриття певної теми.